

Jakość życia – od wykluczonych do elity Częstochowa, 14-15 maja 2007 roku

Problematyka jakości życia była przedmiotem dyskusji prowadzonych podczas kilku konferencji naukowych organizowanych przez Instytut Pedagogiki i Psychologii, począwszy od 1992 na 2002 roku skończywszy. Obecna była szóstą a drugą międzynarodową konferencją, i podobnie jak poprzednie miała interdyscyplinarny charakter.

Pojęcie jakości życia stało się z początkiem lat 70. przedmiotem licznych analiz naukowych. Rozważania prowadzone podczas poprzednich konferencji z jednej strony szukały odpowiedzi na pytania związane z operacjonalizacją jakości życia, możliwościami tworzenia metod badawczych, a z drugiej strony nawiązywały do aktualnej rzeczywistości, która stawała się płaszczyzną ustaleń teoretycznych. Podobna idea przyświecała tegorocznej konferencji „Jakość życia – od wykluczonych do elity”.

Konferencja, która poświęcona była wymianie doświadczeń i informacji, dyskusji nad wybranymi problemami badawczymi, ale także prezentacji dorobku i osiągnięć polskich środowisk naukowych oraz zagranicznych, służyła również rozwijaniu współpracy pomiędzy ośrodkami naukowymi z Polski i z Unii Europejskiej, zgromadziła ponad 100 naukowców z największych ośrodków akademickich. W trakcie dwóch dni konferencji wygłoszono 8 referatów plenarnych i ponad 90 referatów w sympozjach i sesji plakatowej. Odbył się także panel dyskusyjny, w ramach którego podjęto problematykę „jakość życia a środowisko”. Uczestnicy konferencji wzięli udział w imprezach towarzyszących obradom.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonali: Rektor Akademii im. Jana Długosza, Dziekan Wydziału Pedagogicznego, Prezydent Miasta Częstochowy oraz Prezes Fundacji na rzecz Utworzenia Uniwersytetu Częstochowskiego. Witając uczestników, wskazali na cele i zadania spotkań konferencyjnych oraz zasadność wymiany doświadczeń z podejmowanych obszarów badawczych przedstawicieli nauk społecznych. Złożyło podziękowania wszystkim osobom, których aktywny udział i wsparcie przyczyniły się do zorganizowania spotkania.

Część plenarną konferencji zapoczątkował wykład prof. Krystyny Skarżyńskiej ze Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej i Polskiej Akademii Nauk w Warszawie na temat: „Przekonania o świecie społecznym a jakość życia”. W ramach prezentowanego tematu autorka podjęła próbę ogólnej refleksji nad związkami pomiędzy treścią przekonań jednostek i grup społecznych a różnymi wskaźnikami jakości życia, sprawdzonymi m.in. do: własnej wartości jednostki, własnej skuteczności, prawdopodobieństwa zaistnienia poważnych kłopotów i nieszczęść. Przedstawiła dane empiryczne dowodzące zależności pomiędzy przekonaniami a bilansem emocjonalnym jednostki i zadowoleniem z życia. Relacje te wchodzą w nurt szeroko rozumianej psychologii politycznej.

Drugi referat plenarny, noszący tytuł „O promującej i degradującej funkcji sztuki wobec jakości ludzkiego życia. Studium z psychoestetyki”, został wygłoszony przez prof. Stanisława Kowalika z Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Mówca skupił się na analizie kilku koncepcji z zakresu komunikacji społecznej, przeprowadzonej pod kątem wyjaśnienia problemu estetyzacji współczesnego życia społecznego. Autor dokonał interpretacji kilku dzieł sztuki malarskiej w celu wykazania mechani-

zmów psychospołecznych wchodzących w grę, gdy zabiegamy z dużą intensywnością o upiększenia siebie i swojego środowiska.

„Czy i jak psychologia może przyczynić się do poprawy jakości życia w środowisku?” – to temat trzeciego wystąpienia plenarnego, który wygłosił prof. Augustyn Bańka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Prelegent ustosunkował się do ewolucji sposobu widzenia i ujmowania środowiska życia człowieka w psychologii. Katastrofy ekologiczne, globalne ocieplenie czy zagęszczenie ludzi na niektórych obszarach zamieszkania to niektóre determinanty mające wpływ na poczucie jakości życia.

Referat na temat „Atrakcyjność fizyczna a jakość życia: czy piękno fizyczne chroni przed stresem?” wygłosił prof. Andrzej Szmajke z Uniwersytetu we Wrocławiu. Odpowiadając na to pytanie, autor opierał się na korelacji poziomu stresu psychologicznego i fizjologicznego kobiet i mężczyzn różniących się atrakcyjnością fizyczną. Wyniki ukazały, że poziom stresu osób atrakcyjnych fizycznie nie jest znacząco niższy niż osób mniej atrakcyjnych. Natomiast zaabsorbowanie własną atrakcyjnością fizyczną jest większe u kobiet i współwystępuje z silniejszymi objawami stresu.

Wystąpienie prof. Jolanty Grotowskiej-Leder z Uniwersytetu Łódzkiego poświęcone było „Jakości życia ludzi żyjących w biedzie w perspektywie teoretycznej i wyników badań”. Autorka zwróciła uwagę na aspekty warunków życia ludzi biednych, uwzględniając podstawowe wymiary: ekonomiczny, społeczno-psychologiczny, medyczny, w świetle których scharakteryzowała jakość życia najuboższych Polaków. Przeprowadzone analizy dowodzą, że jakość życia nie we wszystkich wymiarach odbiega od sytuacji ludzi niebiednych, a ponadto biedni są zbiorowością mocno zróżnicowaną.

Kolejny referat plenarny, prof. Romualda Derbisa z Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, poświęcony był „Szczęściu w życiu biednych i bogatych”. Autor podjął trzy problemy: jakie są filozoficzno-kulturowe i językowe korzenie pojęcia „szczęście” – z odniesieniami do dostatku; jak kształtuje się poczucie jakości życia (pjż) w krajach biednych i bogatych oraz jakie są relacje szczęścia i dostatku. Odpowiedzi starał się udzielić kolejno z perspektywy filozoficznej, leksykalnej, psychologiczno-ekonomicznej i psychoewolucyjnej, uwzględniając aspekt kulturowy oraz aspekt odpowiedzialności za jakość swojego życia psychicznego.

„Przegląd fińskich badań na temat jakości życia – uwagi oparte na fińskich rozprawach z lat 1950-2000” (“An overview to Finnish quality of life research – some remarks based on Finnish dissertations from 1950s to 2000”) to tytuł referatu plenarnego prof. Sakari Kainulainen (Diaconia University of Applied Sciences, Helsinki, Finlandia). Całość wystąpienia poświęcona była analizie historii badań nad jakością życia w Finlandii z perspektywy europejskiej. Podkreślono w nim stworzenie zasadniczej struktury badawczej jakości życia i technik dobierania próby empirycznej.

Prof. Hans-Joachim Bauschke (Fachhochschule der Bundesagentur für Arbeit, Mannheim, Niemcy) przedstawił „Prawne kryteria antydyskryminacyjne” (“Legal anti-discrimination criteria”) z perspektywy europejskich dyrektyw antydyskryminacyjnych. Autor zaprezentował problemy wpływu prawnych założeń na rozwój społeczeństwa i polityki, akcentując kryteria dyskryminujące, takie jak wiek, płeć, rasa, niepełnosprawność, tożsamość płciowa itd.

Referaty plenarne stanowiły istotny komponent prezentowanej konferencji. Przedstawione przez wybitnych przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, definiowały pole problemowe jakości życia. Wprowadzały do dyskusji i tworzyły atmosferę do wystąpienia podczas sympozjum. Podejmowały ważne obszary tematyczne dla współczesnych badań nad jakością życia, wskazywały na główne kierunki rozwoju i przygotowały do dalszej eksploracji teoretycznej i empirycznej w obszarze podjętego problemu. Wszystkie referaty plenarne spotkały się z dużym zainteresowaniem uczestników kon-

ferencji, wzbudzając dynamiczną dyskusję i wiele uwag kontrowersyjnych, aczkolwiek konstruktywnych.

Sympozja stanowiły forum wymiany doświadczeń, wyników, myśli i współpracy pomiędzy badaczami. Tematyka obrad w sympozjach była bardzo zróżnicowana. Warto podkreślić, że w większości miały one charakter problemowy i dotyczyły zagadnień wokół przewodniej myśli konferencji.

W sympozjach o charakterze problemowym podejmowano następujące zagadnienia: „Przemiany ekonomiczno-społeczne a jakość życia” (której przewodniczyli prof. Stanisław Witkowski, dr Monika Kowalczyk-Gnyp), „Jakość życia osób z niepełnosprawnością” (prof. Janusz Szopa, dr Agnieszka Miklewska); „Poczucie jakości życia w rodzinie” (prof. Grażyna Mendecka, dr Anna Bokszczanin); „Jakość życia jako kategoria teoretyczna” (ks. prof. Zenon Uchnast, dr Adam Olech); „Znaczenie aktywności zawodowej dla poczucia jakości życia” (prof. Stanisław Witkowski, dr Elżbieta Kornacka-Skwara); „Przemiany światopoglądowe i kulturowe a jakość życia” (prof. Adam Rosół, dr Dariusz Dąbek); „Jakość życia u schyłku życia i w starości” (dr Grażyna Łój, dr Małgorzata Zawila); „Jakość życia na różnych poziomach alienacji i wykluczenia” (dr Agata Woźniak-Krakowianin, dr Elżbieta Kasprzak); „Życie na marginesie – poczucie jakości życia osób w trudnej sytuacji życiowej” (dr Monika Stawiarska-Lietzau, mgr Andrzej Perliński); „Jakość życia wykluczonych – perspektywa międzynarodowa” (dr Maria Gagacka, dr Andrzej Tarnopolski); „Indywidualne doświadczenie jakości życia” (dr Izabela Gomółka-Walaszek, dr Marek Kuźnik). Sesji plakatowej przewodniczyli dr Elżbieta Napora i dr Józef Maciuszek.

Podczas wystąpień zwrócono uwagę na zjawisko tworzenia się i funkcjonowania specyficznych grup społecznych – od osób wykluczonych, izolujących się, do przynależnych do tzw. elit. Analiza zawartości przedstawionych referatów skłania do następujących wniosków: w większości wystąpień dominowała prezentacja materiału empirycznego nawiązującego do problematyki sympozjum; teoretyczne rozważania cechowało wyraźne zorientowanie interdyscyplinarne; autorzy ujmowali zagadnienia z pogranicza psychologii, socjologii, filozofii, pedagogiki.

W zgodnych opiniach uczestników, jak i gości zaproszonych konferencja o zasięgu międzynarodowym, nad której organizacją i przebiegiem czuwali prof. Romuald Derbis (przewodniczący Komitetu Naukowego) i dr Elżbieta Kornacka-Skwara (przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego), była wydarzeniem nie tylko naukowym, ale i kulturowym w akademickim środowisku krajowym i lokalnym. Do organizacyjnego sukcesu konferencji przyczyniło się zaangażowanie studentów Psychologicznego Koła Naukowego oraz Naukowego Koła Badań Społecznych przy Instytucie Filozofii, Socjologii i Psychologii AJD w Częstochowie.

W imieniu organizatorów konferencji składamy serdeczne podziękowania za współpracę PUP, Fundacji na rzecz Utworzenia Uniwersytetu Częstochowskiego oraz patronatom przedsięwzięcia: Prezydentowi Miasta Częstochowa, Radio Katowice.

Naszym celem było to, aby wielowymiarowa analiza podejmowanej problematyki jakości życia przyniosła efekty nie tylko w lepszym poznaniu i rozumieniu osób i grup społecznych – od wykluczonych po elity, ale również w usprawnieniu ich funkcjonowania.

*Elżbieta Napora
Elżbieta Kornacka-Skwara
Izabela Gomółka-Walaszek
Zakład Psychologii Instytutu Filozofii, Socjologii i Psychologii
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*